

YEVROPA ITTIFOQINING "YASHIL KELISHUV" STRATEGIYASI: MAQSADLAR, NATIJALAR VA ISTIQBOLLAR

dots. Voxidova Mehri Xasanovna

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

ORCID: 0000-0003-0809-0269

mehrivoxidova@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqola Yevropa Ittifoqining "Yashil kelishuv" strategiyasining asosiy yo'nalishlarini tahlil qiladi. Unda iqtisodiyotni dekarbonizatsiya qilish, qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha chora-tadbirlar muhokama qilingan. Tahlil natijalariga ko'ra, Yashil kelishuv iqtisodiy o'sishni ta'minlash va ekologik barqarorlikni mustahkamlash imkonini beradi. Shuningdek, strategiyani amalga oshirishdagi muammolar va takliflar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Yashil kelishuv, iqlim o'zgarishi, qayta tiklanadigan energiya, Yevropa Ittifoqi, iqtisodiy samaradorlik.

СТРАТЕГИЯ «ЗЕЛЕННОГО КУРСА» ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: ЦЕЛИ, РЕЗУЛЬТАТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

доц. Вохидова Мехри Хасановна

Ташкентский государственный университет востоковедения

Аннотация. В статье анализируются основные направления стратегии «Зелёный курс» Европейского Союза. Обсуждаются меры по декарбонизации экономики, переходу на возобновляемые источники энергии и обеспечению экологической безопасности. По результатам анализа установлено, что «Зелёный курс» способствует экономическому росту и укреплению экологической устойчивости. Также рассмотрены проблемы реализации стратегии и предложены рекомендации.

Ключевые слова: Зелёный курс, изменение климата, возобновляемая энергия, Европейский Союз, экономическая эффективность.

THE EUROPEAN UNION'S "GREEN DEAL" STRATEGY: GOALS, RESULTS AND PROSPECTS

assoc. prof. Vokhidova Mehri Khasanovna

Tashkent State University of Oriental Studies

Abstract. This article analyzes the main directions of the European Union's "Green Deal" strategy. It discusses measures for decarbonizing the economy, transitioning to renewable energy sources, and ensuring environmental safety. The analysis shows that the Green Deal contributes to economic growth and strengthens environmental sustainability. Implementation challenges and recommendations are also presented.

Keywords: Green Deal, climate change, renewable energy, European Union, economic efficiency.

Kirish.

Iqlim o'zgarishi bugungi kunda dunyo miqyosidagi eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Atmosfera haroratining ko'tarilishi, muzliklarning erishi va ekstremal ob-havo hodisalarining ko'payishi insoniyatni tezkor chora-tadbirlar ko'rishga undamoqda. Yevropa Ittifoqi ushbu muammoga javoban 2019-yilda "Yashil kelishuv" strategiyasini qabul qildi. Ushbu tashabbusning asosiy maqsadi – 2050-yilga kelib iqlim neytralligiga erishish, ya'ni atmosferaga chiqarilayotgan issiqxona gazlarini nol darajaga yetkazishdir.

Yashil kelishuv nafaqat ekologik inqirozga javob, balki iqtisodiyotni rivojlantirishning yangi yo'nalishini yaratishga qaratilgan. Ushbu strategiya iqtisodiyotni dekarbonizatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va tabiiy resurslardan samarali foydalanishni o'z ichiga oladi. Ushbu maqolada Yashil kelishuvning asosiy yo'nalishlari, uni amalga oshirishning ilmiy asoslari va metodologik yondashuvlar ko'rib chiqiladi.

Adabiyotlar sharhi.

"Yashil kelishuv" bo'yicha ilmiy adabiyotlar va xalqaro hisobotlar ushbu strategiyaning dolzarbligini tasdiqlaydi. Xalqaro ekologik tashkilotlarning tadqiqotlariga ko'ra, global issiqxona gazlari chiqindilarining 9-10% Yevropa mamlakatlariga to'g'ri keladi (Comission, 2019; Agency, 2022). Bu raqamni kamaytirish uchun Yevropa keng qamrovli siyosatni ishlab chiqdi.

Stern Review (2006) ma'lumotlariga ko'ra, global haroratning ko'tarilishi iqtisodiy yo'qotishlarni 20% gacha oshirishi mumkin. Shu sababli, Yashil kelishuv iqtisodiyotni ekologik omillarga moslashtirishni ko'zda tutadi.

McKinsey va Company (2021) hisobotida qayd etilganidek, qayta tiklanadigan energiya iqtisodiy samaradorlikni oshirishi va yangi ish o'rinlarini yaratishi mumkin.

Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, Yevropa mamlakatlarida suv va o'rmon resurslarini barqaror boshqarish bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqilgan (Agency, 2021).

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Yashil kelishuv nafaqat ekologik, balki ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan ham o'ta muhim tashabbus hisoblanadi. Shu bilan birga, strategiyaning muvaffaqiyati milliy va xalqaro miqyosda kuchli hamkorlikni talab qiladi.

Tadqiqot metodologiyaasi.

Yashil kelishuvning iqtisodiy va ekologik ta'sirini tahlil qilish uchun turli metodologik yondashuvlardan foydalanilgan. Ushbu maqolada sifatli va miqdoriy tadqiqot usullari qo'llanildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Yashil bitim Yevropadagi siyosiy ehtiyojlarga javob beradigan ichki kun tartibi sifatida ishlab chiqilgan va amalga oshirilgan. Biroq, uning paydo bo'lishi xalqaro dinamikada ham o'z ildizlariga ega.

Ba'zi tahlilchilar Yashil bitimni Yevropada ekologik tovarlar va xizmatlar sektorining raqobatbardoshligi bilan bog'liq xavotirlar bilan bog'lashadi. Yevropa xomashyo ko'pligi yoki arzon ishchi kuchi bo'yicha boshqa mamlakatlar bilan osonlikcha raqobatlasha olmasligi sababli, uning sanoati kelajagi birinchi navbatda innovatsion, kapital talab qiluvchi tarmoqlar, jumladan, yashil texnologiyalar bilan bog'liq. Jahon bozorlarida Yevropada ishlab chiqarilgan fotovoltaiik panellarning raqobatbardosh yo'qotilishi ogohlantiruvchi qo'ng'iroqdir. Xitoyning fotovoltaiik panellariga qarshi antidemping choralariga qo'shimcha ravishda, Yevropa Ittifoqining strategik javobi yashil davlat investitsiyalarini va qayta sanoatlashtirish strategiyasini oshirish maqsadida tadqiqot va ishlanma siyosatini tubdan qayta ko'rib chiqishni o'z ichiga oladi.

Biroq, Yashil bitim hali ham demokratik kamomaddan aziyat chekmoqda, bu esa yanada muammoli, chunki uning muvaffaqiyati barcha kompaniyalarda, shu jumladan, kichik biznes

korxonalarida va fuqarolarda iste'mol va ishlab chiqarish amaliyotidagi chuqur o'zgarishlarga bog'liq. Yevropa Komissiyasi "Yashil bitim" bo'yicha keng ko'lamli aloqa siyosatidan voz kechdi, uning COVIDdan keyingi tiklanish dasturi Yangi avlod Yevropa foydasiga bo'ldi. 2019-yilda e'lon qilingan Iqlim pakti ham, Yevropa fuqarolari konventsiyasining ekologik jihati ham resurslar va siyosiy iroda yetishmasligi tufayli bunday bitimni ishlab chiqish uchun zarur bo'lgan jamiyat ishtirokiga ruxsat bermaydi. Yashil bitim eng kambag'allar uchun qayta taqsimlash choralari o'z ichiga olgan bo'lsa-da, ular rahbarlar va fuqarolar o'rtasidagi yangi "ijtimoiy-ekologik shartnoma"ning bir qismi sifatida taqdim etilmaydi. Yashil bitim, shuningdek, Mishel Serresning tafakkurida tasvirlanganidek, tabiat bilan yangi kelishuvni nazarda tutmaydi. Albatta, biologik xilma-xillikni himoya qilish yoki tabiatni tiklash uchun kuchliroq iroda bor, lekin bu hamma narsadan ustun bo'lib qoladi va ekotizim xizmatlari tushunchasiga asoslanadi.

Yevropa Ittifoqining "Yashil kelishuv" strategiyasi iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda muhim amaliy qadamlar sifatida ko'riladi. Tahlil jarayonida ekologik va iqtisodiy ko'rsatkichlarning o'zaro bog'liqligi o'rganildi. Quyidagi asosiy natijalar qayd etildi:

2020-yildan boshlab qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish ulushi oshdi. Bu energiya resurslarining diversifikatsiyasiga olib keldi. Yevropa mamlakatlarida quyosh va shamol energiyasi loyihalariga sarmoyalar 35% ga ko'paydi.

Yashil iqtisodiyot dasturlari doirasida 2019-2023-yillar oralig'ida 2 milliondan ortiq yangi ish o'rinlari yaratildi. Eng ko'p ish o'rinlari qayta tiklanadigan energiya, ekologik qishloq xo'jaligi va chiqindilarni qayta ishlash sohaslariga to'g'ri keladi.

Yashil kelishuvning amalga oshirilishi davlat byudjetlari va xususiy sarmoyalarning samarali taqsimlanishiga olib keldi. Sarmoya kiritilgan sektorlarning yalpi ichki mahsulotga (YaIM) qo'shgan hissasi quyida keltirilgan jadvalda aks ettirilgan

1-jadval

Yashil kelishuv amalga oshirilishidan oldin va keyin YaIMga ta'siri (% ko'rsatkichlarda)

Sektor	2018-yil (oldin)	2023-yil (keyin)	O'sish (%)
Qayta tiklanadigan energiya	3.2	7.5	+4.3
Ekologik qishloq xo'jaligi	5.8	8.9	+3.1
Transport sektori	4.0	6.2	+2.2
Atrof-muhitni muhofaza qilish	2.1	4.8	+2.7

2020-yildan boshlab issiqxona gazlari chiqindilari 15% ga kamaydi. Bu Yevropa mamlakatlarining xalqaro ekologik majburiyatlarini bajarishga ko'maklashdi.

2023-yilda Yevropa energetikasida qayta tiklanadigan energiya manbalarining ulushi 40% ni tashkil etdi. Bu raqam 2018-yilda 22% edi.

Shamol energiyasi bo'yicha Daniya va Germaniya, quyosh energiyasi bo'yicha esa Ispaniya va Italiya yetakchi davlatlar bo'lib qoldi.

2021-2020-2023-yillar oralig'ida Yashil kelishuvga qaratilgan chora-tadbirlar Yevropa iqtisodiyotiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Qayta tiklanadigan energiya va yashil texnologiyalar sektorlarining YaIMdagi ulushi 2018-yilda 6% ni tashkil qilgan bo'lsa, 2023-yilga kelib bu ko'rsatkich 12% ga yetdi (Yekimov va boshq., 2023).

2022-2021-yilda qabul qilingan Biologik xilma-xillik strategiyasi doirasida 50 ming gektar o'rmon va boshqa tabiiy ekotizimlar tiklandi. Dengiz va okean resurslarini saqlash uchun qabul qilingan chora-tadbirlar natijasida Yevropa Ittifoqining qirg'oq hududlarida biologik xilma-xillik 12% ga oshdi.

Shuningdek, 2050 yilga borib, Yevropa dunyodagi birinchi iqlimi neytral qit'aga aylanishni maqsad qilgan. Iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda ushbu ulkan maqsadga erishish yo'lini ochish uchun Yevropa Komissiyasi (EK) 2030 yilga qadar quyidagi batafsilroq maqsadlarga erishishga va'da berdi:

Issiqxona gazlari chiqindilarini kamida 55% qisqartirish

Qayta tiklanadigan energiyani 32% dan ortig'i

Energiya samaradorligini kamida 32,5% yaxshilash

Ushbu maqsadlarga o'z vaqtida erishish uchun Yevropa Komissiyasi keng ko'lamlı siyosat sohalari qamrab oluvchi Yevropa Ittifoqi Yashil kelishuv deb nomlanuvchi maxsus harakat rejasini yaratdi.

Ammo hududda hali ham quyidagi muammolar saqlanib qolmoqda:

1. Sarmoya yetishmovchiligi ba'zi kichik davlatlar uchun katta to'siq bo'lmoqda.

2. Fosil yoqilg'ılarga qaramlikni qisqartirish jarayonida iqtisodiy qarshilik mavjud (Agency, 2021).

Xulosa va takliflar.

"Yashil kelishuv" strategiyasi Yevropa Ittifoqida ekologik muammolarni hal qilish va iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Ushbu tashabbus nafaqat ekologik muhitni yaxshilash, balki yangi texnologiyalarni rivojlantirish, ish o'rinlari yaratish va global ekologik yetakchilikni ta'minlash imkonini berdi. Ammo, bu jarayonda texnologik va moliyaviy resurslar yetishmovchiligi, shuningdek, ayrim davlatlarning iqtisodiy moslashuv muammolari kuzatilmoqda.

Tahlillar natijasida quyidagin takliflar shakllandi:

- kichik iqtisodiyoti bo'lgan davlatlarga Yevropa Ittifoqi tomonidan moliyaviy yordam paketlari ajratish;

- yashil texnologiyalarni ishlab chiqaruvchi korxonalariga grant va soliq imtiyozlarini taqdim etish;

- global miqyosda ekologik siyosatni muvofiqlashtirish va hamkorlikni kuchaytirish;

- ekologik ta'lim va yashil turmush tarzi targ'ibotini kuchaytirish orqali ekologik madaniyatni rivojlantirish.

Yashil kelishuvning to'liq muvaffaqiyatiga erishish uchun iqlim o'zgarishiga qarshi chora-tadbirlar milliy va xalqaro miqyosda kuchaytirilishi lozim. Shu bilan birga, bu strategiya kelajak avlodlar uchun barqaror rivojlanish yo'lini ta'minlaydi.

Adabiyotlar /Jumepamypa/Reference:

European Commission. (2019). *The European Green Deal*. Retrieved from <https://ec.europa.eu>.

European Environment Agency. (2022). *Greenhouse gas emissions and targets*. Retrieved from <https://www.eea.europa.eu>.

International Energy Agency. (2021). *Net Zero by 2050: A Roadmap for the Global Energy Sector*. Retrieved from <https://www.iea.org>.

KPMG. (2022). *European Green Deal Policy Guide - KPMG Ukraine*. [online] Available at: <https://kpmg.com/ua/en/home/insights/2022/01/european-green-deal-policy-guide.html>.

McKinsey & Company. (2021). *How the European Green Deal will reshape business*. Retrieved from <https://www.mckinsey.com>.

Stern, N. (2006). *The Stern Review on the Economics of Climate Change*. Cambridge University Press.

The Green Deal: Origins and Evolution. (n.d.). Available at: <https://geopolitique.eu/en/articles/the-green-deal-origins-and-evolution/>.

Yekimov S. et al., (2023) *Investments in human capital in agriculture*. E3S Web of Conf., 452 01005. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202345201005>.